

De larven van wapenvliegen staan te boek als indicator voor een goede waterkwaliteit. De volwassen dieren kun je aantreffen op allerlei schermbloemigen. De naam doet anders vermoeden, maar het zijn vredelievende dieren die geen vlieg kwaad doen.

Stratiomys-wapenvliegen

In mijn tuin zie ik in de zomer altijd wel enkele soorten wapenvliegen (*Stratiomyidae*). Het is echter wel wat wisselend. Een soort zie ik het ene jaar wél, maar het volgende jaar weer niet. Veel kleinere wapenvliegen vallen niet erg op, terwijl andere prachtige kleuren hebben. Vele zijn klein tot gemiddeld van afmeting, zoals bijvoorbeeld de zeer algemene *Chloromyia formosa* of de iets grotere *Odontomyia tigrina*. De kleine *Oploodontha viridula* zie ik ieder jaar in redelijke aantallen en dit is denk ik de meest voorkomende in het biotoop dat mijn directe omgeving voor bepaalde insecten is. Volgens sommigen heten ze wapenvliegen vanwege de mooie kleurrijke tekening, die doet denken aan wapenschilden. Anderen zeggen dat de bij veel wapenvliegen voorkomende stekels op de achterrand van het schildje (scutellum) de aanleiding tot de naam zijn. Echter, niet alle wapenvliegen hebben dergelijke stekels. In het Engels heten ze 'soldierflies' en dat wijst ook op wapens of vechten. Het zijn echter zeer vredelievende dieren, die ik nooit heb betrappt op enige agressie jegens andere insecten.

OP PETERSELIEBLOEMEN

De laatste jaren zie ik in mijn tuin (Koudekerke) ook regelmatig grote wapenvliegen van het geslacht *Stratiomys*. Bij mij gaat het om twee soorten, namelijk de langsprietwapenvlieg (*Stratiomys longicornis*) en de noordelijke kameleonwapenvlieg (*S. singularior*), waarvan ik echter in 2007 de imago's niet zag, maar misschien heb ik ze gewoon gemist, want de larven heb ik wél gezien.

Beide soorten *Stratiomys* foerageren bij mij graag op peterseliebloemen voor nectar en stuifmeel. Ook heb ik ze stuifmeel zien halen dat bij grote gele sierlelies op het blad was gevallen. Het zijn rustige en vredelievende dieren van een opvallend groot formaat. De meeste wapenvliegen zijn schitterend gekleurd, dat is bij deze twee *Stratiomys*-soorten minder het geval, maar ze zijn toch het aanzien waard. Jonge

exemplaren van *S. longicornis* hebben een vrij rossig uiterlijk en zien er een beetje hommelachtig uit.

Wapenvliegen zijn in het algemeen te herkennen aan het wat breder uitlopend

De langsprietwapenvlieg heeft opvallend lange sprieten. Jonge exemplaren zijn rossig en hommelachtig.

achterlijf (bij andere vliegen is dat bijna altijd andersom, dus smaller wordend) en de discaalcel in de vleugel. Dat laatste kenmerk is een cel, die midden in de vleugel ligt en door aders geheel is ingesloten. De langsprietwapenvlieg (*S. longicornis*) heeft zijn naam te danken aan de opvallend lange sprieten. Van deze soort weet ik zeker, dat hij zich bij mij voortplant. Ik heb diverse keren net uitgelopen exemplaren gezien, die nog aan het uitharden waren. Meestal zie ik die aan de rand van mijn vijver. De larven van deze wapenvliegen leven in het water. Het zijn vreemde dieren met tien lichaamsegmenten, een kop en een soort staartje met een pluimpje. Dat laatste

is een adembuis om lucht te halen aan het wateroppervlak. Ze eten algen. Als ze volgroeid zijn hebben ze een afmeting van ruim vier of vijf centimeter, ze gaan dan aan land om een beschut plekje in de grond te zoeken voor de verpopping. Op het droge hebben de larven een leigrijze kleur. Ik wel eens geprobeerd om een dergelijke larve uit te kweken, maar na een hele winter bewaren in een geschikte pot was het dier nog steeds niet verpopt. Ik heb het toen maar teruggezet in de vijver, zodat het zelf een plekje kon zoeken.

Boven: Noordelijke kameleonwapenvlieg. De naam 'wapenvliegen' is hoogstwaarschijnlijk te danken aan de kleurrijke tekening, die doet denken aan wapenschilden.

Rechts: De larven van wapenvliegen leven in het water.

ALLE FOTO'S BIJ DIT ARTIKEL: ALBERT DE WILDE

INDICATOR VOOR SCHOON WATER

Toen het waterpeil van mijn folievijver in het voorjaar van 2007 erg ver was gezakt, heb ik water toegevoegd. Ik heb nog een ouderwetse regenbak en met gebruik van een pomp breng ik dan het waterpeil in de vijver weer op orde, tenminste... dat denk ik dan. Andere organismen zijn echter juist gebaat met een wat lagere waterstand. In de randen van de vijver zijn spontaan tientallen zaailingen van orchideeën opgekomen. Ze bloeiden al na twee jaar. Na een verhoging van het waterpeil staan die planten geheel in het water, maar ze lijken er niet onder te lijden. Toen ik zo bezig was zag ik tot mijn verrassing een stuk of zeven larven van een *Stratiomys*-wapenvlieg een goed heenkomen zoeken. Ze hadden in de redelijk droge binnenrand van de vijver een plek gevonden om te gaan verpoppen, maar daarin had ik ze dus verstoord. Ze zullen ongetwijfeld weer een nieuwe drogere plaats gevonden hebben, maar in dat jaar zag ik van beide genoemde soorten jammer genoeg geen imago's.

In het natuurbeheer wordt de aanwezigheid van sommige wapenvlieglarven gebruikt als indicator van de kwaliteit van het milieu. Ze hebben een voorkeur voor (biologisch)

schoon water, maar kunnen enige vervuiling soms overleven. Deze larven worden door vissen ook gegeten en vis in de tuinvijver is dus uit den boze voor een succesvolle cyclus van deze dieren. Dat geldt overigens ook voor bijvoorbeeld de larven van juffers en libellen. Houdt dus geen vissen in tuinvijvers. Het bespaart je ook de ergernis van vissende reigers. Overigens komen die bij mij wel steeds controleren en een enkele kikker is dan soms de dupe.

VLEKKENTEKENING

Zoals bij veel vliegen zijn de vrouwtjes van de mannetjes te onderscheiden door de ogenstand. Bij de mannetjes raken die elkaar; bij de vrouwtjes staan ze wijder uiteen. De vrouwtjes van de langsprietwapenvlieg zijn ongeveer 16 mm lang; de mannetjes iets kleiner. Op het borststuk zijn ze wat rossig behaard; op het achterlijf meer grijsachtig.

De noordelijke kameleonwapenvlieg is een flinke slag groter dan de vorige soort. Ook zijn de vrouwtjes duidelijk groter dan de mannetjes. Een vrouwtje meet ongeveer 24 mm en dat is voor een vlieg opvallend groot.

Ik heb mij afgevraagd waarom deze dieren kameleonwapenvlieg heten. De verwante *Stratiomys chameleon* (geel-zwart) heeft zelfs in de wetenschappelijke soortnaam die aanduiding. Van kleur verschieten doen ze bij mijn weten niet, maar ik vermoed dat de vlekken-tekening enige schutkleur geeft, maar ja, zoiets hebben zo veel insecten. Het beestje moet een naam hebben en die is niet altijd zo logisch. 'Singularior' betekent

iets anders: bijzonder, vreemd, zonderling. Wat het zonderlinge aan deze vlieg is ontgaat me eigenlijk ook, maar ik geef toe, dat het een bijzondere verschijning is die indruk maakt, vooral vanwege het formaat en het rustige, bijna dominante gedrag. De noordelijke kameleonwapenvlieg is dus erg fors van gestalte en wat nadrukkelijker getekend dan de vorige, doch slechts zwartwit. Ook de mannetjes waren op de bloemen aanwezig. Ik zou ze graag nog eens parend aantreffen, maar daarvoor is een flinke dosis geluk nodig.

Dit soort waarnemingen kan iedereen doen, als je de omstandigheden iets beïnvloedt. Vooral voedselaanbod en een plek om de eieren af te zetten trekt wapenvliegen aan. Aanwezigheid van een vijver met redelijk schoon water is dus nodig, maar dat kan natuurlijk ook de vijver van de burens zijn. Belangrijker is dus vermoedelijk het aanbieden van voedsel. Peterselie zaaien dus, af en toe er ook zelf van eten en daarna in bloei laten komen. Peterselie is een tweejarige plant, maar als deze vroeg in het seizoen wordt gezaaid, komen ze in de loop van de zomer meestal ook in bloei. Andere schermbloemigen, zoals engelwortel, dille en venkel, zijn overigens ook geschikte planten voor deze vliegen.

Albert de Wilde heeft zich sinds zijn pensionering toegelegd op insectenfotografie. Hij houdt lezingen en heeft een eigen website: www.ahw.dds.nl. Een eerdere versie van dit artikel stond in de Composiet van de KNNV-afdeling Walcheren.